

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
VIỆN KẾ TOÁN - KIỂM TOÁN

Chủ biên: PGS.TS. Phạm Đức Cường - PGS. TS. Trần Mạnh Dũng
TS. Trần Trung Tuấn

BÁO CÁO TÀI CHÍNH

TRÌNH BÀY, PHÂN TÍCH, KIỂM TRA VÀ KIỂM TOÁN

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

VIỆN KẾ TOÁN - KIỂM TOÁN

Chia làm PGS.TS. Phạm Đức Cường -

BÁO CÁO TÀI CHÍNH
TRÌNH BÀY, PHÂN TÍCH, KIỂM TRA
VÀ KIỂM TOÁN

BÁO CÁO TÀI CHÍNH
TRÌNH BÀY, PHÂN TÍCH,
KIỂM TRA VÀ KIỂM TOÁN

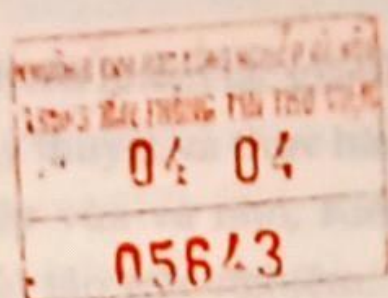

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH

HÀ NỘI - 2018

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
VIỆN KẾ TOÁN - KIỂM TOÁN
Chủ biên: PGS.TS. Phạm Đức Cường -
PGS.TS. Trần Mạnh Dũng - TS. Trần Trung Tuấn

LỜI NÓI ĐẦU

BÁO CÁO TÀI CHÍNH

TRÌNH BÀY, PHÂN TÍCH,

KIỂM TRA VÀ KIỂM TOÁN

Độ kế toán hiện hành, phản ánh các thông tin kinh tế tài chính tổng hợp của doanh nghiệp. BCTC được các đối tượng cả trong doanh nghiệp và ngoài doanh nghiệp quan tâm vì nhiều lý do khác nhau. Theo thông lệ quốc tế, ngoài các báo cáo như Bảng cân đối kế toán, Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh, Báo cáo lưu chuyển tiền tệ thì Báo thuyết minh BCTC được nhấn mạnh và chú trọng trong việc trình bày và thuyết minh các thông tin trên BCTC.

Để có được một bộ BCTC lập theo đúng chuẩn mực và chế độ kế toán hiện hành, tuân thủ các quy định pháp lý có liên quan và phản ánh trung thực các hoạt động kinh doanh được bản chất của các báo cáo trên BCTC, phân tích BCTC và kiểm tra

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH
HÀ NỘI - 2018

LỜI NÓI ĐẦU

Tiếp theo hàng loạt cuốn sách mà nhóm tác giả đã phát hành như Kế toán tài chính căn bản: Lý thuyết và thực hành; Thuế và kế toán thuế trong doanh nghiệp vừa và nhỏ; Kiểm toán căn bản: Lý thuyết, thực hành và bài tập trắc nghiệm; Kế toán tài chính trong doanh nghiệp: Lý thuyết và thực hành. Hơn nữa nhằm thỏa mãn nhu cầu của doanh nghiệp và những người hành nghề kế toán và kiểm toán tại Việt Nam, nhóm tác giả xuất bản cuốn sách *"Báo cáo tài chính - Trình bày, phân tích, kiểm tra và kiểm toán"*.

Như đã biết, báo cáo tài chính (BCTC) là sản phẩm của hoạt động tài chính kế toán, được lập theo đúng chuẩn mực và chế độ kế toán hiện hành, phản ánh các thông tin kinh tế tài chính tổng hợp của doanh nghiệp. BCTC được các đối tượng cả trong doanh nghiệp và ngoài doanh nghiệp quan tâm vì nhiều lý do khác nhau. Theo thông lệ quốc tế, ngoài các báo cáo như Bảng cân đối kế toán, Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh, Báo cáo lưu chuyển tiền tệ thì Bản thuyết minh BCTC được nhấn mạnh và chú trọng trong việc trình bày và thuyết minh các thông tin trên BCTC.

Để có được một bộ BCTC lập theo đúng chuẩn mực và chế độ kế toán hiện hành, tuân thủ các quy định pháp lý có liên quan và phản ánh trung thực và hợp lý thì việc hiểu được bản chất của các báo cáo trong BCTC, phân tích BCTC và kiểm tra

kiểm soát BCTC là rất quan trọng nhằm giúp cho những người sử dụng BCTC có thể đưa ra các quyết định kinh tế đúng đắn. Tuy nhiên cũng phải thừa nhận rằng việc kiểm tra BCTC gắn liền với công tác kế toán và lập BCTC của doanh nghiệp và việc phát hiện các sai phạm trọng yếu (có thể do gian lận và sai sót nảy sinh) là điều không hoàn toàn đơn giản. Tiếp đến, để BCTC được phát hành đem lại niềm tin cho những người sử dụng BCTC thì nội dung "kiểm toán BCTC" là rất quan trọng và qua đó kiểm toán viên tiến hành xác minh và bày tỏ ý kiến về BCTC đã được kiểm toán theo khuôn khổ về lập và trình bày BCTC.

Với hàm ý như vậy, nhóm tác giả gồm các giảng viên của Viện Kế toán - Kiểm toán, Trường Đại học Kinh tế quốc dân; những người có nhiều kinh nghiệm trong thực hành và lý luận về kế toán, kiểm toán và phân tích BCTC; và với sự đam mê nghề nghiệp nên tài liệu "*Báo cáo tài chính - Trình bày, phân tích, kiểm tra và kiểm toán*" được phát hành. Nhóm tác giả ban hành tài liệu này mang thiên hướng *thực hành* hơn là mang tính hàn lâm; theo đó nhiều ví dụ, trường hợp nghiên cứu được đưa vào trong cuốn tài liệu này.

- PGS. TS. Phạm Đức Cường, Giảng viên cao cấp Viện Kế toán - Kiểm toán, biên soạn Chương 1, 2.
- TS. Phạm Thị Minh Hồng, Giảng viên chính Viện Kế toán - Kiểm toán biên soạn chương 3.
- TS. Nguyễn Đức Dũng, Giảng viên Viện Kế toán - Kiểm toán biên soạn Chương 4.
- TS. Trần Trung Tuấn, Giảng viên Viện Kế toán - Kiểm toán, Kiểm toán viên quốc gia biên soạn Chương 5, 6.
- PGS. TS. Trần Mạnh Dũng, Phó Tổng biên tập *Tạp chí Kinh tế và Phát triển*, Giảng viên cao cấp, Chuyên gia World Bank, Kiểm toán viên quốc gia biên soạn Chương 7, 8.

- TS. Đinh Thế Hùng, Phó Viện trưởng Viện Kế toán - Kiểm toán biên soạn chương 9.

Cuốn sách này được biên soạn trong điều kiện hệ thống khung pháp lý về kế toán có sự thay đổi mạnh mẽ theo thiên hướng quốc tế. Nhiều nội dung trong quyển tài liệu này với thiên hướng quốc tế cũng được trình bày. Nhóm tác giả cũng nhận được ý kiến chia sẻ, đóng góp từ phía các Trường Đại học trên địa bàn Hà Nội, Bộ Tài chính, Hội Kế toán và Kiểm toán Việt Nam và các tổ chức quốc tế nơi mà các tác giả có thời gian cộng tác tại The World Bank, ADB. Mặc dù vậy trong việc biên soạn tài liệu này cũng không thể tránh khỏi các sai sót, nhóm tác giả xin nhận những ý kiến đóng góp của độc giả để những lần tái bản sau được tốt hơn.

Xin trân trọng cảm ơn.

CÁC TÁC GIẢ

MỤC LỤC

Lời nói đầu	5
-------------------	---

Chương 1

GIỚI THIỆU VỀ BÁO CÁO TÀI CHÍNH

1.1. Khái quát chung về Báo cáo tài chính	19
1.2. Các yếu tố của Báo cáo tài chính.....	21
1.2.1. Tình hình tài chính	21
1.2.2. Kết quả hoạt động kinh doanh.....	24
1.3. Yêu cầu thông tin và yêu cầu lập Báo cáo tài chính.....	26
1.3.1. Yêu cầu thông tin kế toán.....	26
1.3.2. Yêu cầu lập và trình bày Báo cáo tài chính.....	27
1.4. Nguyên tắc và giả định kế toán	28
1.4.1. Các giả định kế toán.....	28
1.4.2. Các nguyên tắc kế toán cơ bản	30
1.5. Chuẩn mực kế toán về Báo cáo tài chính.....	33
1.5.1. Chuẩn mực kế toán quốc tế	33
1.5.2. Chuẩn mực kế toán Việt Nam	43
1.6. Câu hỏi ôn tập và bài tập thực hành.....	48
1.6.1. Câu hỏi ôn tập.....	48
1.6.2. Bài tập thực hành.....	48

Chương 2
BẢNG CÂN ĐỐI KẾ TOÁN

2.1. Khái quát chung về Bảng cân đối kế toán	53
2.2. Nguyên tắc lập và trình bày Bảng cân đối kế toán	55
2.2.1. Nguyên tắc lập Bảng cân đối kế toán	55
2.2.2. Cơ sở lập Bảng cân đối kế toán	55
2.2.3. Nội dung và phương pháp lập các chỉ tiêu trong Bảng cân đối kế toán.....	55
2.2.3.1. Phương pháp lập các chỉ tiêu phần Tài sản.....	56
2.2.3.2. Phương pháp lập các chỉ tiêu phần Nguồn vốn	68
2.3. Câu hỏi ôn tập và bài tập thực hành.....	85
2.3.1. Câu hỏi ôn tập.....	85
2.3.2. Bài tập thực hành.....	86

Chương 3
BÁO CÁO KẾT QUẢ HOẠT ĐỘNG KINH DOANH

3.1. Khái niệm và ý nghĩa về Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh.....	91
3.2. Các giả định và nguyên tắc áp dụng.....	93
3.3. Kết cấu báo cáo kết quả kinh doanh	96
3.4. Trình bày các chỉ tiêu trên Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh.....	98
3.5. Câu hỏi ôn tập và bài tập thực hành.....	108
3.5.1. Câu hỏi ôn tập.....	108
3.5.2. Bài tập thực hành.....	109

Chương 4

BÁO CÁO LƯU CHUYỂN TIỀN TỆ

4.1. Khái niệm, tác dụng của Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	113
4.2. Nguyên tắc lập và trình bày Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	115
4.3. Cơ sở lập Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	117
4.4. Yêu cầu về mở và ghi sổ kế toán phục vụ lập Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	117
4.5. Phương pháp lập Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	118
4.5.1. Luồng tiền từ hoạt động kinh doanh	118
4.5.2. Lập báo cáo các chỉ tiêu luồng tiền từ hoạt động đầu tư.....	133
4.5.3. Lập báo cáo các chỉ tiêu luồng từ hoạt động tài chính.....	138
4.6. Báo cáo lưu chuyển tiền tệ đối với việc dự báo khó khăn tài chính và vòng đời của doanh nghiệp.....	144
4.6.1. Báo cáo lưu chuyển tiền tệ đối với việc dự báo khó khăn tài chính của doanh nghiệp.....	144
4.6.2. Báo cáo lưu chuyển tiền tệ đối với chu kỳ sống của doanh nghiệp.....	150
4.6.3. Một số sai phạm có thể xảy ra trong lập Báo cáo lưu chuyển tiền tệ	153
4.7. Câu hỏi ôn tập và bài tập thực hành.....	162
4.7.1. Câu hỏi ôn tập.....	162
4.7.2. Bài tập thực hành.....	162

Chương 5

PHÂN TÍCH TÌNH HÌNH TÀI CHÍNH QUA BÁO CÁO TÀI CHÍNH

5.1. Phân tích cấu trúc tài chính	166
5.1.1. Khái niệm cấu trúc tài chính	166
5.1.2. Nội dung phân tích cấu trúc tài chính.....	167
5.2. Phân tích tình hình nợ phải thu và nợ phải trả.....	191
5.2.1. Phân tích tình hình nợ phải thu	191
5.2.2. Phân tích tình hình nợ phải trả.....	193
5.2.3. Phân tích mối quan hệ công nợ phải thu và phải trả.....	196
5.3. Phân tích khả năng thanh toán.....	197
5.3.1. Phân tích khả năng thanh toán nợ ngắn hạn.....	197
5.3.2. Phân tích khả năng thanh toán nợ dài hạn.....	203
5.3.3. Phân tích khả năng thanh toán qua Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	209
5.4. Câu hỏi ôn tập và bài tập thực hành.....	216
5.4.1. Câu hỏi ôn tập	216
5.5.2. Bài tập thực hành.....	216

Chương 6

PHÂN TÍCH HIỆU QUẢ KINH DOANH QUA BÁO CÁO TÀI CHÍNH

6.1. Phân tích khả năng sinh lợi của tổng tài sản	224
---	-----

6.2. Phân tích khả năng sinh lợi tài sản ngắn hạn.....	237
6.3. Phân tích khả năng sinh lợi tài sản dài hạn.....	253
6.4. Phân tích khả năng sinh lợi của nguồn vốn.....	263
6.4.1. Phân tích khả năng sinh lợi của vốn chủ sở hữu.....	263
6.4.2. Phân tích khả năng sinh lợi của vốn vay.....	278
6.5. Phân tích khả năng sinh lợi của chi phí.....	281
6.6. Câu hỏi ôn tập và bài tập thực hành.....	289
6.6.1. Câu hỏi ôn tập.....	289
6.6.2. Bài tập thực hành.....	289

Chương 7

KIỂM TRA BÁO CÁO TÀI CHÍNH

7.1. Khái quát về kiểm tra Báo cáo tài chính.....	294
7.1.1. Đối tượng kiểm tra Báo cáo tài chính.....	294
7.1.2. Trình tự kiểm tra Báo cáo tài chính.....	297
7.2. Kiểm tra Báo cáo tài chính.....	299
7.2.1. Kiểm tra Bảng cân đối kế toán.....	299
7.2.2. Kiểm tra Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh.....	309
7.2.3. Kiểm tra Báo cáo lưu chuyển tiền tệ.....	315
7.2.4. Kiểm tra thuyết minh Báo cáo tài chính.....	318
7.2.5. Kiểm tra việc công khai Báo cáo tài chính.....	320
7.3. Các sai phạm chủ yếu trong kiểm tra Báo cáo tài chính.....	321
7.3.1. Ghi khống nghiệp vụ kinh tế.....	321
7.3.2. Ghi thiếu nghiệp vụ kinh tế.....	322
7.3.3. Tính giá sai các nghiệp vụ kinh tế.....	322
7.3.4. Tính sai số học các nghiệp vụ, chỉ tiêu trên BCTC.....	323

7.3.5. Sai sót về phân loại và trình bày	323
7.3.6. Sai sót về quyền và nghĩa vụ	324
7.3.7. Sai sót về tính đúng kỳ kế toán	324

Chương 8

THANH TRA BÁO CÁO TÀI CHÍNH

8.1. Khái quát chung thanh tra Báo cáo tài chính.....	325
8.1.1. Khái niệm.....	325
8.1.2. Đặc điểm của thanh tra thuế.....	326
8.1.3. Phân loại thanh tra thuế	327
8.1.4. Vai trò của thanh tra thuế	328
8.2. Nội dung của thanh tra thuế	330
8.2.1. Thanh tra đối tượng nộp thuế.....	330
8.2.2. Thanh tra nội bộ ngành thuế	331
8.3. Kỹ thuật thanh tra thuế.....	333
8.3.1. Kỹ thuật quản lý rủi ro	334
8.3.2. Đối chiếu, so sánh.....	336
8.3.3. Kiểm tra tài liệu	336
8.3.3.1. Nội dung kiểm tra.....	336
8.3.3.2. Phương pháp kiểm tra.....	340
8.3.4. Các kỹ thuật khác	346
8.4. Quy trình thanh thuế do Cơ quan thuế thực hiện.....	346
8.4.1. Thanh tra hồ sơ khai thuế tại trụ sở cơ quan thuế	347
8.4.2. Thanh tra tại trụ sở của người nộp thuế.....	349
8.4.3. Tổng hợp báo cáo và lưu giữ tài liệu thanh tra thuế	354
8.5. Phân tích khả năng sinh lợi của chi phí	355

8.5.1. Quy trình thanh tra thuế do cơ quan thuế thực hiện	355
8.5.2. Thanh tra tại trụ sở người nộp thuế	358
8.5.3. Nhập dữ liệu thanh tra và chế độ báo cáo	363

Chương 9

KIỂM TOÁN BÁO CÁO TÀI CHÍNH

9.1. Khái niệm và mục tiêu của kiểm toán Báo cáo tài chính	365
9.1.1. Khái niệm và sự cần thiết	365
9.1.1.1. Khái niệm	365
9.1.1.2. Sự cần thiết của kiểm toán	368
9.1.2. Mục tiêu của kiểm toán Báo cáo tài chính	370
9.2. Quy trình kiểm toán Báo cáo tài chính	372
9.2.1. Lập kế hoạch kiểm toán	372
9.2.1.1. Vai trò của việc lập kế hoạch kiểm toán	372
9.2.1.2. Các công việc trước khi bắt đầu kiểm toán	373
9.2.1.3. Một số vấn đề cơ bản trong lập kế hoạch kiểm toán	374
9.2.2. Thực hiện kiểm toán	384
9.2.3. Tổng hợp, kết luận và hình thành ý kiến kiểm toán	391
9.2.3.1. Hình thành ý kiến kiểm toán	391
9.2.3.2. Hình thức và nội dung báo cáo kiểm toán	393
9.2.3.3. Các dạng ý kiến kiểm toán	396
Tài liệu tham khảo	399